

NOTE DE TEREN:**RECREAREA UNEI COMUNITĂȚI: SATELE SĂSEȘTI
PĂRĂSITE***Baga Tünde****Recreation of a continuity: deserted saxon villages***

This article emerged from the research I did in 1996 in Cisnădioara, a saxon village near Sibiu. I describe the situation I have found in Cisnădioara at that time, focusing on the relation between the remaining saxons and the "new population" of the village. This relation appeared to be affected by cultural difference and by different life experiences of the two communities.

Circumscrierea relațiilor dintre "vechea" și "noua" comunitate săsească, în condițiile emigrării masive, a constituit scopul unei serii de cercetări întreprinse în sate săsești afectate de acest fenomen.

Între acestea, CISNĂDIOARA, localitate din județul Sibiu, la o distanță de 9 km de orașul Sibiu și la 3 km de orașul Cisnădie - căruia îi este arondat din punct de vedere administrativ - a fost locul cercetării sociologice cu tema "Recrearea unei comunități în urma procesului de emigrare", desfășurată în iulie 1996. Metoda de cercetare utilizată a fost interviul și analiza documentelor istorice.

Sarcina mea în cadrul acestora a fost observarea și descrierea generală a comunității de aici, având în vedere cunoștințele mele de limbă germană, ce au înlesnit integrarea în comunitate pe durata studiului. De asemenea, experiențele mele anterioare (petrecerea vacanțelor la familia săsești în perioada gimnaziului) au favorizat înțelegerea mentalității, a instituțiilor specifice sașilor și a modului în care s-au schimbat acestea datorită emigrării

Aceste date de teren sunt rezultatul convorbirilor cu localnicii, al căror conținut am încercat să-l redau în mod sintetic și sugestiv totodată. Interpretările mele conturează o imagine globală a situației și indică direcții posibile ale evoluției acesteia.

Domnul Binder, preotul satului – și primul subiect abordat – ne povestește istoricul satului și punctează câteva obiceiuri săsești, accentuându-le mai ales pe cele legate de organizarea comunității. Acestea vin să completeze datele socio-demografice și istorice extrase din registrele bisericii.

Întemeierea satului este apreciată a fi avut loc în jurul anului 1200, prima atestare documentară fiind 1243. În jurul anului 1200 a fost clădită biserica catolică, numită de localnici "biserica din deal" datorită așezării ei. Inițial ea a avut un rol strategic reprezentând un loc de refugiu și apărare pentru comunitate, din fața năvălirilor tătare. Toată arhitectura satului servește acestui scop, și este similară altor sate săsești care sunt organizate în jurul unei biserici-cetăți. Începând cu anul 1550 biserica catolică a fost folosită ca loc de pelerinaj, localnicii trecând la religia luterană ca urmare a reformei. S-a construit o biserică nouă în sat unde slujbele religioase au loc și astăzi. Această biserică adăpostește cea mai veche orgă în funcțiune din Transilvania.

Până la cel de al doilea război mondial, populația satului era constituită în totalitate din etnici germani, dar o serie de evenimente ulterioare au dus la modificarea volumului și structurii populației : colonizarea cu populație română, deportările în U.R.S.S și emigrarea.

Astfel după preotul satului, o perioadă de înflorire a satului a fost între anii 1960-1980 , când șocul deportărilor a trecut iar sătenii au reluat tradițiile. În această perioadă se poate vorbi de suprapopulare; locuitorii fiind aproximativ de 1200 de persoane. In medie emigrau anual 25 de persoane, emigrare echilibrată însă de numărul mare de nașteri anuale (cel puțin 30 de copii pe an). În această perioadă satul a prosperat și economic, majoritatea oamenilor muncind la Sibiu sau Cisnădie unde au obținut venituri ce le-a permis să construiască case noi. După datele obținute de la primăria orașului Cisnădie, Cisnădioara constă actualmente din 275 de gospodării, dintre care doar jumătate sunt locuite în prezent. În anul electoral 19%, 450 de persoane au avut drept de vot din care mai mult de 200 se aflau în Germania.

Subiectul preferat al tuturor intervievaților a fost tradițiile săsești din Cisnădioara. Astfel, indiferent de vârstă sau apartenență etnică a subiectului interviuat, acesta este prezent în fiecare interviu, de parcă aceste tradiții ar reprezenta locuitorii satului ca totalitate. Desigur, descrierile cele mai colorate și amănunțite le-am obținut de la bătrânele satului, care-și aduceau aminte cu plăcere de diverse povestioare ce s-au iscat în jurul lor.

Satul săsesc a fost organizat pe vecinătăți. În general o vecinătate era formată din toți locuitorii gospodăriilor aflate pe o stradă. Vecinătatea avea un registru în care se treceau veniturile, contribuțiile și membrii ei. Vecinătatea avea un tată al vecinătății, care era ales democratic și care reprezenta o autoritate civilă. El avea dreptul de a primi noi membrii în vecinătate, de a strânge banii vecinătății, de a lua hotărâri administrative. Lui îi revenea dreptul de a pedepsi acei membri ai vecinătății care au încălcat legislația sau normele interne ale vecinătății. Totodată, el avea obligația de a organiza toate sărbătorile și să rezolve conflictele între familii ce au apărut în vecinătate. De exemplu, dacă un vecin nu îl saluta pe celălalt, tatăl avea datoria de a-i invita pe cei doi într-o casa de împăcaciune, de obicei aflată în gospodăria tatălui, construită special pentru acest scop, să-i oblige la plata unei sume de bani și la a-și cere scuze reciproc. Dacă acest lucru nu se întâmpla, tatăl decidea care din membrii respectivi va avea de părăsit vecinătatea. Din sumele strânse se organiza o petrecere în gospodăria tatălui cu ocazia alegerii unui tată de vecinătate. Vecinătatea era varianta țărănească a breslei. În cadrul ei funcționau organizații ale femeilor, KRANZ-ul, ale fetelor nemăritate. SCHWESTERSCHAFT-ul, și ale bășilor, BRUDERSCHAFT-ul.

Înainte de cel de al doilea război mondial Cisnădioara a avut 6 vecinătăți, care s-au destrămat în timpul războiului și a deportărilor. Pe urmă s-a reluat obiceiul vecinătăților, dar vecinătatea a avut doar un rol simbolic, drepturile tatălui vecinătății fiind reduse de legislația statului comunist. Astfel, autoritatea vecinătății s-a erodat, apartenența la ea fiind doar un act de integrare în comunitate și de menținere a unor tradiții. După 1990 vecinătățile s-au dezmembrat datorită emigrării, acum, sașii considerându-se parte a unei vecinătăți mai mari, căruia-i aparțin cu toții. Mentorul acestei vecinătăți este considerat a fi preotul.

În 1990 vecinătatea săsească a oferit posibilitatea apartenenței unor familii de români care s-au stabilit în Cisnădioara ca urmare a emigrărilor, dar aceștia au refuzat, îndatoririle ce le reveneau ca urmare a intrării în vecinătate fiind considerate neîndreptățite.

Un alt subiect care nu a lipsit din nici un interviu a fost atitudinea comunității săsești față de schimbările petrecute în componența etnică a satului. În acest context a fost menționată deportarea ce a avut loc în 1945 și colonizarea satului cu locuitori de etnie română. Cu privire la experiențele din timpul deportării, membrii comunității săsești sunt foarte reținuți, păstrând amintirile despre suferința lor ca un element unificator și

diferențiator față de ceilalți. Toate relatările despre acest fapt încep cu modul în care au fost strânși, cuprind remarci de genul "doar noi știm cât am suferit" și se termină cu ceea ce s-a întâmplat în timp ce cei intervievați au lipsit de acasă.

În anul 1945 toate femeile cuprinse între 18-30 de ani care au copii mai mari de un an și toți bărbații între 17-45 de ani, au fost siliți să părăsească satul pentru a munci în Siberia, ca urmare a unei hotărâri a Comisiei Aliate Sovietice de Control executată de autoritățile române. Ca urmare a deportărilor, statul român a autorizat deplasarea a 60 de familii din satul vecin, Rășinari, în Cisnădioara. Aceste familii au primit casele rămase goale și toate bunurile ce aparțineau gospodăriei. Astfel, statul român urmărea colectivizarea pământurilor ce au aparținut sașilor. După ce au locuit în gospodăriile săsești pentru o perioadă, familiile din Rășinari s-au mutat înapoi în satul natal, nefiind de acord cu colectivizarea. O nouă colonizare a început odată cu emigrările masive ale etnicilor germani și a repartiției caselor lor altor familii de către statul român. De aceea mulți membri ai satului consideră că acesta a început să decadă odată cu apariția străinilor. Comunitatea săsească nutrește încă resentimente față de tot ce este românesc ca urmare a acestor acte, percepute ca o mare nedreptate față de ei.

Actualmente, comunitatea săsească își acceptă soarta de comunitate pe cale de dispariție, dar este nemulțumită de ea. Această nemulțumire se proiectează în stereotipiile prin care sunt definiți noii vecini: - aceștia sunt în general „leneși”, „murdari”, „neîngrijii”, nemulțumiți cu viața pe care o duc, „dezinteresați” de bunăstarea satului. Sașii depun eforturi pentru a păstra anumite tradiții, dar nu uită să remarce că acestea sunt doar o copie nereușită a ceea ce a fost odinioară. În sat mai există un meșter în pirogravură tradițională, care face ornamente și suporturi pentru flori; el este totodată și dulgher și rotar, o organizație de doamne care împletesc paie în mod tradițional și o organizație de bărbați care sunt legați prin experiențele comune din timpul deportării. Sărbătorile tradiționale se organizează anual - carnavalul, sărbătoarea cireșului, sărbătoarea recoltei -, acestea fiind prilej de întoarcere pentru cei emigrați. Comunitatea săsească, deși foarte mică ca număr (în jur de 200 de adulți, dintre care mai mult de jumătate trecuți de vârsta de 60 de ani), întreține o casă de odihnă, o verzarie, o livadă de cireșe, un muzeu al satului și un punct sanitar. Terenul de sport și strandul, mai demult întreținute de comunitate au intrat sub autoritatea primăriei din

Cisnădie și s-au degradat cu timpul. Alte activități ce au murit sunt: fanfara, grupul de pompieri, sărbătorile câmpenești ce aveau loc în fiecare duminică însoțită începând cu sărbătoarea cireșului și până la sărbătoarea recoltei, teatrul de păpuși, teatrul și seratele muzicale.

În cadrul comunității românești pot fi identificate două grupuri. Grupul oamenilor înstăriți care și-au cumpărat case în Cisnădioara pentru a le folosi drept case de vacanță și grupul oamenilor care doresc să devină proprietarii caselor pe care le-au primit prin repartiție. Legături între cele două grupuri nu există. Grupul oamenilor înstăriți este mai organizat datorită faptului că este un microgrup al clasei superioare din Sibiu. Ca membrii ai aceleiași clase, ei s-au cunoscut anterior și s-au apropiat având interese similare. Acest grup este acceptat și de comunitatea săsească pentru că îngrijesc averea satului - casele - și respectă tradițiile satului pe care le apreciază și le încurajează. Celălalt grup se simte marginalizat de comunitatea săsească și de cea a oamenilor înstăriți, fapt care-i îndeamnă la resemnare și-i determină să nu participe activ la viața satului, fiind oarecum în expectativă pentru o legitimare a existenței lor în Cisnădioara.

Un alt punct comun al tuturor intervievaților a fost felul în care aceștia au văzut viitorul satului Cisnădioara. Toți locuitorii consideră că satul are șanse să înflorească dacă va fi amenajat ca un sat turistic. Din păcate nimeni nu părea a cunoaște o cale pentru realizarea acestui obiectiv. Interesele diferitelor grupuri aflându-se într-un conflict latent, posibilitatea ca aceste comunități să negocieze o soluție favorabilă tuturor este mică, având în vedere și lipsa de comunicare între grupuri.